

جنگ گازی آمریکا با روسیه در اروپا

افزایش تنش‌های سیاسی و دیپلماتیک بین روسیه و غرب طی ماه‌های اخیر به اعمال تحریم‌های اقتصادی طرف‌های مقابل علیه یکدیگر منجر شده است.

در پی تازه‌ترین تحریم‌ها، هفت فرد متنفذ، ۱۷ مقام ارشد روسیه و نیز چند نهاد و شرکت روس تحت فشارهای اقتصادی قرار خواهند گرفت. از جمله چهره‌های متنفذی که در فهرست تحریم‌های آمریکا قرار گرفته‌اند، آلکسی میلر، مدیر غول انرژی روسیه یعنی گازپروم است که به همدستی و همراهی با ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه، برای ضربه زدن به دموکراسی‌های غربی متهم شده است. اگرچه مدیرعامل شرکت گازپروم روسیه در واکنش به این رویداد اعلام کرد که از قرار گرفتن در فهرست تحریم‌های جدید آمریکا مفتخر است و این تحریم‌ها را نشان‌دهنده درستی سیاست گازپروم تلقی کرد، اما واقعیت آن است که چنین تحریم‌هایی می‌تواند در آینده، سیاست‌های گازپروم را تحت تاثیر قرار دهد. همچنین این تحریم‌ها می‌تواند تا حدی بر معاملات گازی میان روسیه و کشورهای اروپایی نیز تاثیرگذار باشد.

بازی سیاسی با گاز

تحریم‌های آمریکا علیه صنعت انرژی روسیه، مسئله‌ای مسبوق است. در گذشته نیز آمریکا به وضع تحریم‌هایی علیه مسکو پرداخته بود که مشارکت روسیه در طرح‌های انرژی اروپا را منع می‌کرد. این قانون که در سال ۲۰۱۷ وضع شد، طرح‌های خط لوله گاز جریان شمالی ۲ و پروژه خط لوله گاز جریان ترکی از روسیه را هدف قرار داده است. طی سال ۲۰۱۶، آمریکا صادرات گاز طبیعی مایع شده به اروپا را افزایش داد، اما با وجود این تلاش‌ها سهم این کشور از بازار گاز این قاره تنها ۶ درصد است. یکی از موانع توسعه بازارهای آمریکا در اروپا، وابستگی ۳۴ درصدی کشورهای اروپایی به روسیه است. با توجه به آن که گاز وارداتی از روسیه با قیمت ارزان‌تری در اختیار کشورهای اروپایی قرار می‌گیرد، آنها تمایلی به جایگزینی آن با گاز وارداتی از آمریکا ندارند. هدف نهایی آمریکا از وضع تحریم در حوزه انرژی علیه مسکو این است که صادرات گاز روسیه به کشورهای اروپایی را کاهش دهد و گاز خود را احتمالاً به بهایی بیشتر به کشورهای اروپایی بفروشد. این طرح برای نخستین بار در سال ۲۰۱۴ توسط باراک اوباما در نشست با رهبران اتحادیه اروپا اعلام شد. در آن دوره دولت آمریکا اعلام کرد که با توجه به رشد سریع تولید گاز شیل آمریکا، این کشور می‌تواند تمامی گاز صادراتی روسیه به اروپا را جایگزین کند.

آمریکا از چنین روندی، دو هدف عمده را دنبال می‌کند: نخست آنکه با کاهش صادرات گاز روسیه به اروپا، از موقعیت و جایگاه مسکو در اروپا می‌کاهد و دوم آنکه از طریق وابسته‌سازی کشورهای اروپایی به انرژی خود،

می‌تواند اتحادیه اروپا را در درازمدت مهار کند. همین امر باعث شده که برخی از کشورهای اروپایی تمایل چندانی به توسعه نفوذ آمریکا در بازارهای اروپا نداشته باشند.

با این حال آمریکایی‌ها همچنان تلاش می‌کنند از طریق اعمال مجازات‌های اقتصادی، مانع از تکمیل دو خط لوله جریان شمالی ۲ و جریان ترکی شوند که البته در این امر تا حدی موفق نیز بوده‌اند، به گونه‌ای که رایزر زیله، مدیرعامل شرکت «اواموی» اتریش به عنوان یکی از شرکای این پروژه اعلام کرده که مجازات‌های آمریکا برای طرح جریان شمالی ۲ مشکل آفرین شده است و تأمین مالی ۷۰ درصد هزینه‌های پروژه ممکن نیست. با وجود مشکلات مالی، روسیه تمایل دارد این پروژه‌ها را به هر نحو ممکن تکمیل کند. این موضوع می‌تواند به افزایش بدهی کل شرکت گازپروم منجر شود و حتی پرداخت سود به سهامداران را نیز با چالش مواجه کند.

چالش‌ها و محدودیت‌ها

گازپروم بیش از یک سوم نیاز اروپا به گاز طبیعی را تأمین می‌کند. این موضوع موجب شده که اروپا به بزرگ‌ترین و پرسودترین بازار روسیه به ارزش حدود ۳۷ میلیارد دلار درآمد در سال ۲۰۱۷ تبدیل شود. وضع تحریم‌های آمریکا علیه مهم‌ترین غول گازی روسیه می‌تواند چشم‌انداز آینده حضور این شرکت در بازارهای اروپا را با موانعی مواجه کند.

تمایل اتحادیه اروپا مبنی بر متنوع کردن منابع تأمین انرژی و کاهش وابستگی به روسیه یکی از مسائل مهمی است که می‌تواند آمریکا را در دستیابی به مقاصد خود مبنی بر جایگزینی گاز خود یاری کند. آنچه این روند را تسریع می‌کند، سیر صعودی تولید آمریکا است که طبق برآوردهای آژانس بین‌المللی انرژی، این کشور را دارای ظرفیت تبدیل به یک تولیدکننده بزرگ LNG در اواسط دهه ۲۰۲۰ کرده است. با این حال جایگزینی گاز آمریکا با گاز روسیه با چالش‌های مختلفی نیز مواجه است:

در وهله نخست باید توجه داشت که افزایش چشمگیر تولید گاز طبیعی از ساختارهای سنگی شیل، مستلزم صرف هزینه‌ای هنگفت و سرسام‌آور است. این موضوع باعث شده که شرکت‌های بزرگی همچون شل و بی‌پی به دلیل غیراقتصادی بودن، میزان مشارکت خود را در آن کاهش دهند.

در وهله دوم، مسئله قیمت گاز صادراتی آمریکا به اروپا حائز اهمیت است. چنانچه قیمت گاز وارداتی از آمریکا برای کشورهای اروپایی بیش از گاز وارداتی از روسیه باشد، آنگاه تمایل کمتری نسبت به جایگزینی پیش می‌آید.

در وهله سوم باید توجه کرد که چنین روندی نیازمند توسعه بنادر کشورهای اروپایی برای پذیرفتن کشتی‌های حامل گاز طبیعی از آمریکا است. در واقع تأمین زیرساخت‌های مربوط به احداث پایانه‌های جدید گاز طبیعی مایع که

بتوانند نفتکش‌های گول‌آسای ال‌ان‌جی را به پایانه‌های مشابه ال‌ان‌جی در بنادر اروپایی منتقل کنند، مسئله‌ای مهم به شمار می‌آید.

افزون بر این، هنوز نفتکش‌های مخصوص حمل گاز طبیعی مایع برای تامین بازار اروپا در سطح گسترده وجود ندارد و فراهم کردن همه این امکانات و تاسیسات می‌تواند سال‌ها طول بکشد.

به دلیل وجود این محدودیت‌ها، گازپروم تاکنون تهدید رقابت جدی آمریکا را در اروپا نادیده گرفته و صرفاً آمریکا را به سیاسی کردن منافع اقتصادی در اتحادیه اروپا از طریق وضع قانون تحریم‌هایی که در سال ۲۰۱۷ تصویب کرد و پروژه‌های خط لوله را هدف گرفت، متهم کرده است. در واقع گازپروم با توجه به محدودیت‌های موجود، واکنش منفی به تحریم‌های مختلف آمریکا علیه خود نشان نداده است. از سوی دیگر ۲ مسئله درباره آینده تحریم‌های غرب علیه روسیه در حوزه انرژی حائز اهمیت است:

نخست آنکه، برخلاف آمریکا که هیچ وابستگی مستقیمی به انرژی روسیه ندارد، کشورهای اروپایی نیازمند واردات نفت و گاز از روسیه هستند و این مسئله می‌تواند در آینده موجب بروز شکاف‌هایی میان اروپا و آمریکا شود.

دوم آن‌که، اگرچه کشورهایی همچون انگلیس بر اعمال تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی بیشتر علیه روسیه اصرار می‌ورزند، با این حال برخی از کشورهای اروپایی که هم در حوزه اقتصادی و هم در حوزه انرژی وابستگی بیشتری به روسیه دارند، خواهان تعامل نرم‌تر و پرهیز از تنش در روابط خود با مسکو هستند که این موضوع نیز می‌تواند در آینده به شکاف میان کشورهای اروپایی دامن بزند.

با این حال، آمریکایی‌ها تلاش می‌کنند با وجود همه چالش‌ها و محدودیت‌ها، همچنان رویه خود در محدودسازی صادرات انرژی روسیه به اروپا را دنبال کنند. تحریم‌های آمریکا علیه گازپروم حکایت از آن دارد که واشنگتن در پی تعطیل کردن یا کند ساختن روند احداث و تکمیل پروژه‌های گازی این شرکت بزرگ روسی، به‌ویژه درباره خطوط انتقال انرژی به اروپا است.